

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/nauka-i-edukacja/badania-historyczne/konferencje/39394,Ogólnopolska-konferencja-naukowa-Ile-z-nauki-ile-z-ideologii-Religioznawstwo-w-P.html>
03.03.2026, 00:21

Strona znajduje się w archiwum.

Ogólnopolska konferencja naukowa „Ile z nauki, ile z ideologii. Religioznawstwo w PRL” – Kraków, 26 października 2017 r.

26.10.2017

26 października 2017 r. w Collegium Novum w Krakowie miała miejsce ogólnopolska konferencja naukowa „Ile z nauki, ile z ideologii. Religioznawstwo w PRL”, którą zorganizował Oddział Instytutu Pamięci Narodowej w Krakowie oraz Instytut Religioznawstwa Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Początki religioznawstwa polskiego sięgają jeszcze XIX w., w okresie międzywojennym nastąpił jego rozwój, chociaż jedyną katedrę religioznawczą utworzono w Wolnej Wszechnicy Polskiej. Czasy powojenne to niezwykle ciekawy, ale i trudny okres dla rozwoju rodzimego religioznawstwa. Władze PRL usiłowały bowiem wykorzystywać je jako narzędzie walki z religią jako taką, a przede wszystkim z Kościołem katolickim, który był postrzegany jako główny bastion oporu władzy komunistycznej i ideologii przezeń narzucanej. Religioznawstwo w zamierzeniu władz miało wspomagać działania prowadzące do laicyzacji życia społecznego i ograniczenia wpływów ideologicznych Kościoła.

Religioznawstwo w czasach PRL rozwijało się instytucjonalnie. W 1958 r. założone zostało w Warszawie Polskie Towarzystwo Religioznawcze, które wydawało czasopismo „Euhemer. Przegląd Religioznawczy”. W 1974 r. powstał na Uniwersytecie Jagiellońskim Instytut Religioznawstwa. Obok akademickiego ośrodka na UJ, religioznawstwo było uprawiane i nauczane w silnie zideologizowanym Instytucie Filozofii i Religioznawstwa w Wyższej Szkole Nauk Społecznych przy KC PZPR w Warszawie oraz na Wieczorowych Uniwersytetach Marksizmu-Leninizmu (WUML).

W jaki sposób religioznawstwo jako nauka dawało sobie radę w wieku ideologii? W jakim stopniu oczekiwania władz PRL utrudniały rozwój religioznawstwa jako nauki? Czy religioznawstwo spełniało oczekiwania władz w zakresie walki ideologicznej? Na ile ruch laicki spełniał rolę służebną dla partii, aparatu represji, propagandy? Jaką rolę odgrywała Służba Bezpieczeństwa? Z jakimi naciskami i oczekiwaniami władz przychodziło się mierzyć poszczególnym ludziom i placówkom? Na te i inne pytania chcielibyśmy odpowiedzieć na zorganizowanej konferencji.

W pierwszym panelu konferencji zostały omówione prawne i polityczne uwarunkowania rozwoju religioznawstwa w PRL oraz kształtowanie się tej dyscypliny. Panel drugi przybliżył działalność instytucji zaangażowanych na rzecz religioznawstwa zideologizowanego. W trzecim przedstawione zostały wybrane sylwetki religioznawców i obszary badań.

Koordynatorzy konferencji: dr Łucja Marek (IPN), dr hab. Rafał Łętocha (IR UJ)

Plan konferencji

10.00 Otwarcie konferencji - dr hab. Filip Musiał - dyrektor Oddziału IPN w Krakowie oraz dr hab. Lech Trzcionkowski - dyrektor Instytutu Religioznawstwa UJ

10.20 Panel I: *Uwarunkowania, struktura, program*

dr Katarzyna Krzysztofek (UJ) - *Konstytucyjne zasady rozdziału państwa i Kościoła oraz wolności sumienia i wyznania w PRL z punktu widzenia religioznawstwa marksistowskiego*

dr Marek Strzała (UJ) - *Zamierzenia i działania Urzędu do spraw Wyznań PRL wobec studiów religioznawczych w kontekście jego kompetencji*

prof. dr hab. Andrzej Szyjewski (UJ) - *Przekształcenia programu religioznawczych studiów magisterskich w IR UJ w latach 1980-1992*

dr hab. Lech Trzcionkowski (UJ) - *Rola Instytutu Religioznawstwa UJ w kształtowaniu się dyscypliny w Polsce do 1989 roku - próba bilansu*

Dyskusja

12.00 - 12.20 Przerwa

12.20 Panel II: *W służbie ideologii*

dr Łucja Marek (IPN Kraków) - *„Euhemer. Przegląd religioznawczy”. Od periodyku ateistów i wolnomyślicieli po naukowe czasopismo religioznawcze*

Sebastian Drabik (UJ) - *Religioznawstwo w działaniach Stowarzyszenia Ateistów i Wolnomyślicieli*

dr Bogusław Wójcik (IPN Rzeszów) - *Religioznawstwo wpisane w działalność Towarzystwa Krzewienia Kultury Świeckiej*

dr Zbigniew Bereszyński (PIN-IS Opole) - *Religioznawstwo marksistowsko-leninowskie jako oręż konfliktu ideologicznego na przykładzie publikacji wykorzystywanych w resorcie spraw wewnętrznych PRL*

Dyskusja

14.00 - 15.00 Przerwa

15.00 - 17.00 Panel III: *Wybrane sylwetki i obszary badań*

dr Monika Komaniecka-Łyp (IPN Kraków) - *Jan Kanty Wierusz-Kowalski - benedyktyn, tajny współpracownik, religioznawca i funkcjonariusz*

dr hab. prof. UMCS Krzysztof Kosior (UMCS), dr Maciej St. Zięba (KUL) - *Tadeusz Margul - religioznawca w PRL*

Justyna Salamon (UJ) - *Pomost między światem chrześcijańskim a muzułmańskim - działalność ks. doc. Jerzego Nosowskiego*

Michał Ożóg (UJ) - *Nauka i dydaktyka prawa kościelnego i wyznaniowego w okresie PRL*

dr Adam Danek (AI Krajów) - *Badania nad naukami tajemnymi w PRL: między krytyką a*

fascynacją

Dyskusja

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

Kraków

Ile z nauki, ile z ideologii Religioznawstwo w PRL

Ogólnopolska konferencja naukowa
Kraków, 26 października 2017 r.
Collegium Novum, ul. Gołębia 24, sala nr 30

Otwarcie konferencji: godz. 10.00

organizatorzy konferencji:

patronat medialny:

„Ile z nauki, ile z ideologii. Religioznawstwo w PRL”

Ogólnopolska konferencja naukowa „Ile z nauki, ile z ideologii. Religioznawstwo w PRL”

Ogólnopolska konferencja naukowa „Ile z nauki, ile z ideologii. Religioznawstwo w PRL”

Ogólnopolska konferencja naukowa „Ile z nauki, ile z ideologii. Religioznawstwo w PRL”

Ogólnopolska konferencja naukowa „Ile z nauki, ile z ideologii. Religioznawstwo w PRL”

Ogólnopolska konferencja naukowa „Ile z nauki, ile z ideologii. Religioznawstwo w PRL”

Ogólnopolska konferencja naukowa „Ile z nauki, ile z ideologii. Religioznawstwo w PRL”